

Oorkonden en Mededelingen

NOTA OVER DE TERECHTSTELLING VAN WILLEM DE DEKEN TE PARIJS IN 1328

Men kent de dramatische geschiedenis van de opstand die Kustvlaanderen in de jaren 1323-28 in beroering bracht. Niemand minder dan H. Pirenne heeft het verhaal der feiten gedaan en er de zin van opgespoord in zijn in de 8° reeks van de Koninklijke Commissie voor Geschiedenis verschenen werk *Le soulèvement de la Flandre maritime de 1323-1328*, Brussel 1900. Men weet dat de stad Brugge in deze tragische jaren een vooraanstaande rol heeft gespeeld, dat met name Willem de Deken, Brugs burgemeester, een leidende plaats heeft gehad, hoe hij met een véziende blik begrepen heeft dat aanleuning diende gezocht bij Engeland en ontwierp hetgeen Jacob van Artevelde een paar decennia later zou uitvoeren : de uitroeping van de Engelse koning tot koning van Frankrijk. De opstand werd na de slag van Cassel onderdrukt, Willem de Deken gevangen genomen en in 1328 door het Parlement van Parijs als verrader veroordeeld.

Zo komen we tot de wijze van zijn terechtstelling, waaromtrent we een vergissing van de historici moeten rechtzetten. Men heeft namelijk beweerd dat Willem de Deken gevierendeeld is geworden (*déchiré par des chevaux, écartelé*)¹. Vierendelen echter was de straf voor de koningsmoordenaars, hetgeen Willem de Deken niet was; terwijl men als normale straf voor verraders, hetgeen de Deken van Frans standpunt wel was, het slepen en hangen kende².

¹ H. STEIN, *Les conséquences de la bataille de Cassel pour la ville de Bruges et la mort de Guillaume de Deken, son ancien bourgmestre (1328)*, in *Bulletin de la Commission royale d'histoire*, t. LXVIII, p. 654; H. PIRENNE, *Le soulèvement de la Flandre maritime de 1323-1328*, Brussel, 1900, p. XXXI; en andere historici na hen.

² PH. DE BEAUMANOIR, *Coutumes de Beauvaisis*, uitg. A. SALMON,

Vandaar het verwijt van H. Stein als zou het Parlement van Parijs een onrechtvaardig vonnis hebben geveld en opzettelijk, met verfinde wreedheid, de doodstraf door vierendelen, ttz. het uiteenrukken door paarden, hebben doen toepassen ³.

Welnu dit berust op een vergissing, een verkeerd begrip van de tekst. Willem de Deken werd overeenkomstig het gemeen recht gesleept en gehangen ttz. dat men hem van de schandpaal op een wissen mat door de straten van Parijs naar Montfaucon heeft gesleept en hem daar heeft opgeknoopt. Van vierendelen is geen sprake. Ziehier de tekst die H. Stein als basis voor zijn bewering heeft gebruikt (het is het officiële rapport van proces en executie, opgetekend in de registers van het Parlement van Parijs en door H. Stein in de aangehaalde bijdrage gepubliceerd) : „Pour lequel fait ledit Guillaume le Doyen de Bruges out coupé les deus poins a Paris et mis toute le jour ou pilory et apres lendemain fut penduz et trainez au gibet de Paris” ⁴.

Welnu het „trainer et pendre” of „pendre et trainer”, men vindt de orde wel meer omgekeerd ⁵, is een zeer bekende en in gans Europa verspreide straf, waarvan de aard niet te betwijfelen is en waarvan we de beschrijving reeds gaven ⁶.

Hoe H. Stein ertoe is gekomen het slepen en hangen te verwarren met het vierendelen is moeilijk te begrijpen. We moeten er echter ten eerste op wijzen dat deze vergissing wel meer is voorgekomen ⁷. Ten tweede zijn Stein en Pirenne

---

Parijs, 1899 cap. 824, I, p. 429 : quiconques est atains de traison il doit estre trainés et pendus.

³ H. STEIN, *loc. cit.* : „Guillaume de Deken fut ... par un raffinement de cruauté qui fait horreur, déchiré par des chevaux au gibet de Montfaucon”.

⁴ Parijs. Archives Nationales, 2a 4, f° 131 v°, gedrukt bij H. STEIN, *loc. cit.*

⁵ Voorbeelden in L. TANON, *Histoire des justices des anciennes églises et communautés monastiques de Paris*, Parijs, 1883, p. 34 : ... fu penduz à S. Germain des Prez et trayné (1281); p. 35 : il fu trahinez et pendus; p. 36 : fu penduz et trainez (1287).

⁶ Zeer duidelijke tekst in L. TANON, *op. cit.* p. 37 n. 22 : N. confessa ... que il avoit tué un home, il ... fu trahinez amenés aux fourches et pendus par les gens S. Martin.

⁷ De anders zeer exacte L. A. WARNKORNIG vertaalt in zijn *Flan-*

wellicht beïnvloed geweest door een zeer oude traditie (d'Oudegherst !), overgenomen door Kervijn de Lettenhove ⁸. Men heeft zich gesteund op gegevens uit XIVe en XVe eeuwse kronieken, die de historische waarheid, zoals ze blijkt uit het griffiersverslag bij de rechtbank die het vonnis velde, hebben aangevuld met danteske verzinsels : de bekentenis op de folterbank (terwijl het verslag der zitting bevestigt dat de Deken alles ontkende) het vierendelen, het raderen, etc. Moest men al die legenden geloven, de Deken ware tegelijk gefolterd, aan de kaak gesteld, aan de handen verminkt, gevierendeeld, geradbraakt, aan een kar voortgesleept en opgehangen geworden ⁹. Dat ware toch van het slechte teveel ! De werkelijkheid is zo al erg genoeg geweest. De Deken werd aan de kaak in de stad tentoongesteld, de handen afgeslagen, op een horde van de kaak naar de galg van Montfaucon gesleept en daar opgeknoopt ¹⁰.

R. VAN CAENEGEM
Aspirant N.F.W.O.

---

drische Staats- und Rechtsgeschichte bis zum Jahr 1305, Tübingen 1842, III, p. 172 „equis trahi et suspendi” door „verviertheilen durch Pferde und Aufhängen des Leichnams”.

⁸ KERVIJN DE LETTENHOVE, *Histoire de Flandre*, Brussel 1847, p. 152; volgens E. VARENBERGH, *Guillaume de Deken, le bourgeois négociateur* (Bull. Acad. royale, 1871) werd deze vermorzeld en dan aan de galg vastgemaakt.

⁹ Aldus vooral d'Oudegherst, *Annales de Flandre*, uitg. M. LES-BOUSSART, Gent, 1789; II, p. 420; Continuatio van Guillaume de Nangis' *Chronique*, uitg. GERAUD, Parijs 1843, II, p. 103, bronnen die geciteerd worden in VARENBERGH, *loc. cit.*, KERVIJN DE LETTENHOVE, *loc. cit.* en PIRENNE, *Histoire de Belgique*, 3e uitg., Brussel 1922, II, p. 98.

¹⁰ Hetzelfde jaar werd ook de Franse verrader Pierre Remy wegens verraad te Parijs terechtgesteld : hij werd van het gerecht naar de galg gesleept en daar opgeknoopt. (Guillaume de Nangis, *Chronique*, uitg. GERAUD, Parijs, 1843, sub a° 1327).